

דברי הימים - ב

פרק כב - כד

פרק כה

מלכות אמציה

אמציה תחילתו ב' ויעש הישר בעיני ה' רק לא בלבב שלם' ומסיים את מלכותו כאשר סר מאחרי ה' ועובד את אלהי אדום. וכמו יחסו אל ה' שמתהפך כך ביחס אל אדום וישראל, שהרי לוחם עם אדום ולבסוף עובד את אלהיהם, ותחילה כורת ברית עם ישראל' ולבסוף נלחם בהם.

ואמציה רוצה להחזיר את מלכות יהודה למקומה, ותחילה עושה זאת בכריתת ברית עם ישראל, והנביא אומר לו שלא זו הדרך: 'אל יבוא עמך צבא ישראל כי אין ה' עם ישראל', אך לא השכיל לשמוע אל דברי הנביא וכן נלחם עם אדום להעמיד את יהודה כ'לאום מלאום יאמץ' אלא שנכשל בזה, ולאחר מכן רוצה ללחום עם ישראל להשיב ליהודה את המלוכה על כל ישראל וגם בזה לא מצליח ואדרבא כ' כי מהאלקים היא למען תתם ביד' וכאן מתגלה בצורה הכי בולטת הפער בין ישראל ליהודה יח' החוח אשר בלבנון שלח אל הארז אשר בלבנון' שמתייחס ליהודה כחוח לעומת ארז, ויהודה מגיעים לשפלות הגדולה ביותר ביחס לישראל ויואש מלך ישראל לא רק שמנצח במלחמה שלא היה מלך לפניו מישראל שכובש את יהודה, אלא גם כג' 'ויפרוץ בחומת ירושלים... ארבע מאות אמה' ולוקח את אוצרות המקדש ואוצרות המלך.

שלא יכבה נרו לעולם ועד

ומתוך הקושי הגדול בהריגת ג' מלכים בזה אחר זה - אחזיהו, יואש ואמציה, בכל זאת מלכות בית דוד קיימת מה שאין כן במלכי ישראל שכל הריגת מלך מביאה להחלפת המלוכה, נראה שעם ישראל אף במלך מסויים, במלכות בית דוד אינם מואסים, והברית מלח של המלכות נמשכת וקיימת.

מלכים - רבה"י

במלכים לא מוזכר כל המעשה של יואש אלא מרומז מ"ב יב,ה' ויעש יהואש הישר בעיני ה' כל ימיו אשר הורהו יהוידע הכהן' משמע שלאחר מכן לא עשה הישר אבל לא מתואר גודל בגידתו והריגת זכריה וכד'. וכן המלחמה עם ארם לא מבואר מה עשה אלא רק שחזאל מלך ארם עלה ויואש שלח לו כסף וזהב והוא עלה מעל ירושלים.

וכן אמציה דומה מאוד לאביו יואש, שבמלכים לא מתואר עליו דברים רעים אלא מ"ב יד,ג' ויעש הישר בעיני ה' רק לא כדוד אביו ככל אשר עשה יואש אביו עשה'.

והדברים צריכים ביאור מדוע השמיט במלכים דברים אלו, ואולי י"ל שבאמת עיקר היחס למלכים האלה הם כמלכים שעושים הישר בעיני ה' אלא שיש בהם קלקולים, אבל בדה"י שהנושא הוא יחס המלכים לה' ולמקדש מפרטים את הדברים שפגעו בקשר עם ה' ועם המקדש, ועדיין הדברים צריכים ביאור.

פרק כו

המלך עוזיהו

בספר דברי הימים מרחיב מאוד במלך עוזיהו מה שאין כן בספר מלכים שקיצר בו מאוד, ומה שנודע בו - שעשה הישר בעיני ה' ובסוף נצטרע, ולא התבאר מדוע הצטרע ומה גרם לכך שהגיע לידי המצב שנצטרע ממנו.

והנה מימי יהורם בן יהושפט הגוים לחמו ביהודה ונצחו אותם, בימי יהורם פשטו עליהם פלשתים וערבים וכן האדומים בגדו בהם, ובסוף ימי יואש מלך יהודה מלך ארם בא להלחם עמו ומצליח, וכאשר אמציה מנסה להשיב את שליטת יהודה על אדום אף שהוא מצליח בכך זה היה לו לרועץ וכן יואש מלך ישראל פורץ בחומות ירושלים.

וכאשר מולך עוזיהו בנו מרומם את קרן יהודה, ובתחילתו גובר על פלשתים והערבים שגברו על יהורם וכן גובר על המעונים ועל מלך בני עמון, וכן מרומם את קרן ירושלים ובונה בה מגדלים ומשכללה וכן בשאר ארץ ישראל הוא בונה 'מגדלים במדבר... ואכרים וכורמים בהרים ובכרמל כי אוהב אדמה היה'.

ואף את צבא המלחמה הוא מחזק מה שלא נמצא במלכים שלפניו, ומכין להם כלי מלחמה בפירוט רב, ומחזק את ירושלים ועושה בה טו' חשבונות מחשבת חושב להיות על המגדלים ועל הפינות'.

גבה לבו עד להשחית

ואם בתחילת דרכו יצא שמו עד לבוא מצרים כי החזיק עד למעלה, כאשר הוא משלים את כל הנ"ל טו' ו'יצא שמו עד למרחוק כי הפליא להעזר עד כי חזק'. וכיון שכן טז' וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלוקיו ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת' ונראה שלא היה כוונתו לכבוד שמים אלא לכבודו, שכן אומר לו עזריהו הכהן יה' ו'לא לך לכבוד מה' אלוקים', ואמרו רבותינו ז"ל במדרש תנחומא פרשת נח 'אמר להם עוזיה הקדוש ברוך הוא מלך ואני מלך נאה למלך לשמש פני מלך ולהקטיר לפניו'. וכיון שבא ליטול לעצמו כתר כהונה ולהכנס לפנים ממחיצתו לקה בצרעת כא' ו'נגזר מבית ה'" ויושב הרחק אף מהיכן שהיה מקומו בתחילה במחנה ישראל.

וכאשר מלך ממלכי בית דויד פוגע פגיעה קשה בכבוד המקדש ובמעמד הכהונה שהעמיד עצמו במקום הכהנים, התחילו הנביאים להנבא על החורבן, וכאן תחילת תקופת נביאים האחרונים המתנבאים על גלות וחורבן, ועל גאולה ונחמה, מה שלא היה קודם לכן. הנבואה הראשונה של ישעיהו הנביא ישעיהו ו,א 'בשנת מות המלך עוזיהו' כמבואר בחז"ל (מכילתא) היה כשנכנס עוזיהו להקטיר קטורת (כדלקמן ברש"י).

בקורח ועדתו

וחטא זה שעומד אדם ורוצה ליטול לעצמו כתר כהונה הוא חטא עמוק ושרשי מאוד, וכבר קדמו לו קורח ועדתו, וכן כתב רש"י וז"ל: ישעיה שם ד 'מקול הקורא' - מקול המלאכים הקוראים, והוא היה יום הרעש שנאמר בו זכריה יז,ה 'ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עוזיה', בו ביום עמד עוזיה להקטיר בהיכל, רעשו שמים לשורפו לומר דינו בשריפה, כמו שנאמר קרח טז,לה 'ותאכל את החמשים ומאתים איש', וזהו שקראם שרפים - שבאו לשורפו, רעשה הארץ לבולעו, כסבורה דינו לבלע כקרח שערער על הכהונה, יצתה בת קול ואמרה קרח יז,ה 'זכרון לבני ישראל... ולא יהיה כקורח וכעתו' - ולא יהיה עוד אדם המעורר על הכהונה, כקרח - בבליעה, וכעתו - בשריפה, אלא שם יז,ה 'כאשר דבר ה' ביד משה' - בסנה, שמות ד,ו 'הבא נא ידך בחיקך' והוציאה מצורעת כשלג, אף כאן צרעת פרחת במצחו'.

ואף שלא נענש בבליעה ובשריפה כקורח ועדתו, בכל זאת העונש כאן הוא מעין מה שהיה שם, שהרי היה רעש והארץ הזדעזעה כעין בקיעת הארץ, ואף ניסה היתה שם כמ"ש 'ונסתם כאשר נסתם בימי הרעש בימי עוזיהו מלך יהודה' כמו שהיה בקרח קרח טז,לד 'וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם'.

גלוי כבוד ה'

וכשננסה להבין מה ענין הרעש ובקיעת הארץ נתבונן בפעם נוספת שהארץ תיבקע בקול רעש, והוא לעתיד לבוא במלחמת גוג ומגוג, זכריה יד,ג - ה 'ויצא ה' ונלחם בגויים ההם... ועמדו רגליו על הר הזיתים ונבקע הר הזיתים... ונסתם כאשר נסתם בימי עוזיה מלך יהודה ובא ה' אלוקי כל קדושים עמך'. כאשר יתיצבו מלכי ארץ על ה' ועל משיחו ולא יכירו שישראל הם ממלכת כהנים וגוי קדוש, שוב ישעיהו כד,כ 'נוע תנוע הארץ'. ואז יהיה הגילוי הגדול שבא ה' אלוקי כל קדושים עמך. בכך שמתוך הערעור על בחירתו של מקום - הארץ רועשת, וכבוד ה' מתגלה.

וכן בקרח מוזכר שם כמה פעמים שהנה כבוד ה' נראה, וכן הגילוי הגדול של המרכבה היה ישעיהו ו,א 'בשנת מות המלך עוזיהו'.